

11. Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України: Постанова Правління Національного банку України від 16.03.2006 р. № 91, зі змінами та доповненнями.
12. Постанова Національного банку України «Про окремі питання регулювання грошово-кредитного ринку» від 21 липня 2009 року № 414.
13. Постанова Національного банку України «Про окремі питання регулювання грошово-кредитного ринку» від 19 травня 2004 року № 221.
14. Постанова Національного банку України «Про окремі питання регулювання грошово-кредитного ринку» від 30 січня 2009 року № 33.
15. Постанова Правління Національного Банку України «Про окремі питання регулювання грошово-кредитного ринку» від 20 квітня 2010 року № 210.
16. *Стельмах В. С.* Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В. С. Стельмаха. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. — 404 с.
17. *Стельмах В. С., Єніфанов А. О., Гребенік Н. І., Міщенко В. І.* Грошово-кредитна політика в Україні / За ред. В. І. Міщенка. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. — 421 с.

Статтю подано до редакції 14.03.11 р.

УДК 339.727.22

Т. В. Майорова, канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри банківських інвестицій,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статье рассматриваются проблемы влияния экономической глобализации на активизацию инвестиционной деятельности, проведен анализ рынка иностранных инвестиций в Украине, определены направления усовершенствования государственной политики привлечения иностранных инвестиций.

Ключевые слова: глобализация, глобальная экономика, инвестиционный процесс, иностранные инвестиции.

The article deals with the problems of economic globalization impact on investment activity intensification, analyses foreign investment market in Ukraine, as well as determines the ways of improving the state policy of foreign investment attraction.

Key words: globalization, global economy, investment process, foreign investment.

У статті розглянуто проблеми впливу економічної глобалізації на активізацію інвестиційної діяльності, проведено аналіз ринку іноземних інвестицій в Україні, визначені напрями вдосконалення державної політики залучення іноземних інвестицій.

Ключові слова: глобалізація, глобальна економіка, інвестиційний процес, іноземні інвестиції.

Економічний розвиток людства на межі ХХ—ХХІ ст. відбувається під знаком глобалізації. Зростають міжнародна торгівля та інвестиції, небачених досі масштабів досягла диверсифікація світових фінансових ринків і ринків робочої сили, відчутно зросла роль ТНК у світогосподарських процесах, загострилася глобальна конкуренція, з'явилися системи глобального менеджменту.

Витоки глобалізації припадають на XVI і XVII ст., коли стійке економічне зростання в Європі поєднувалося з успіхами у мореплаванні й географічними відкриттями. У результаті португальські та іспанські торговці поширили свій вплив по всьому світу та зайнялися колонізацією Америки. У XVII ст. голландська Ост-Індська компанія, що торгувала з багатьма азіатськими країнами, стала першою справжньою міжнаціональною компанією. У XIX ст. швидка індустріалізація призвела до зростання торгівлі й інвестицій між європейськими державами, їх колоніями і США. У цей період несправедлива торгівля з країнами, що розвивалися, мала характер імперіалістичної експлуатації. У першій половині ХХ ст. процеси глобалізації були перервані двома світовими війнами і періодом економічного спаду, що їх розділяв.

Сучасна глобалізація виявляється суперечливим результатом довготривалого історичного розвитку людства. Економічні, соціально-політичні та культурні процеси набули об'єктивного характеру, отже, глобалізація означає те, що на перший план виходять інтереси світової співдружності у цілому, а також тих інститутів і організацій, які ці інтереси представляють і захищають.

Саме за таких умов виникає необхідність у дослідженні проблем впливу економічної глобалізації на активізацію інвестиційних процесів в Україні, провести аналіз ринку іноземних інвестицій в Україні та визначити напрями вдосконалення державної політики залучення іноземних інвестицій.

Нині проблеми залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації перебувають у центрі уваги науковців і політиків, обговорюються на міждержавних рівнях і міжнародними організаціями.

Провідними українськими науковими центрами — Інститутом світової економіки та міжнародних відносин, Інститутом економічного прогнозування НАН України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Київським національним економічним університетом імені Вадима Гетьмана, а також іншими інститутами та окремими вченими робляться спроби системної оцінки політичних, економічних, соціальних, екологічних та інфраструктурних передумов і складових глобалізації та її впливу на інвестиційні процеси в країні.

Вітчизняні науковці Д. Лук'яненко, В. Чужиков, Б. Губський, О. Білорус [1—4], С. Соколенко [5] та інші у своїх роботах доводять, що головний глобальний конфлікт сучасності полягає в тому, що світ розділився, дезінтегрувався на частини, кожна з яких належить до різних епох: одна до постіндустріальної, друга — індустріальної, третя — доіндустріальної, якій притаманна відсталість і бідність. Крім того, в умовах глобалізації соціальні позиції держави виявилися підірваними. Громадянин кожної країни поступово перетворюється в «глобальну людину світу». Його соціальна доля вже не настільки жорстко пов'язується з його власною державою. Соціальний вибір людини стає глобальним за своїм характером. І це підриває внутрішньодержавну солідарність громадян як основу буття сучасних націй-держав, роль яких дедалі слабшає.

Зокрема, в одній із перших робіт з проблем глобалізації, монографії «Національні економіки у глобальному конкурентному середовищі» (1997 р.) [6], Ю. Пахомов, Д. Лук'яненко та Б. Губський зазначають, що ефективний національний економічний розвиток можливий лише за умови безпосередньої участі країни у процесах транснаціоналізації та регіональної інтеграції. Власне, це стосується всіх країн, що претендують на довготривалий економічний успіх, хоча масштаби і форми транснаціональної й інтеграційної взаємодії окремих країн вочевидь різняться.

Варта уваги монографія «Економічна система глобалізму» (2003 р.) [7], у якій розглянуто генезу, характер, загрози та наслідки сучасного економічного глобалізму й акцентовано увагу на зрощуванні економічних інтересів країн-лідерів і глобальних корпорацій та феномені силової глобалізації стосовно решти країн світу. О. Білорус зазначає, що «глобалізація — це не тільки об'єктивний продукт технологічної ери... Це одночасно, ще й міжнародна стратегія і політика» [7, с. 170], котра протягом всього ХХ ст. була направлена на «розкриття» і освоєння ринків націй-держав на користь найбільш розвинених і конкурентоспроможних держав і їх глобальних корпорацій [7, с. 177].

Таким чином, можемо зробити висновок, що таке явище, як глобалізація, варто розглядати з двох сторін: 1) позитивної — як процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції та уніфікації. Основним наслідком цього є світовий поділ праці, міграція капіталу в масштабах усієї планети, людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних і технологічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний, природний процес, якому притаманний системний характер, тобто охоплення всіх сфери життя; 2) негативної — як перемогу капіталу та інформаційної свободи над національними інтересами, у першу чергу, країн, що розвиваються.

Із розглядом сутності глобалізації варто виокремити її ключові фактори впливу на інвестиційний процес.

Наприклад, В. Кузнецов у глобалізації виокремлює економіку, ідеологію, політику та соціум [8], В. Федотова називає інформаційний, економічний і технологічний фактори [9]. Д. Лук'яненко визначає політичні, економічні, соціальні, екологічні та науково-технологічні фактори глобалізації [10, с. 97].

На нашу думку, кожен із зазначених факторів є важливим, проте ключовою є економічна глобалізація, яка характеризується виходом міжнародної економіки на вищий рівень розвитку із системною інтернаціоналізацією умов та сфер людської життєдіяльності. Як зазначає Д. Лук'яненко, за умов сучасного безпрецедентного розширення і поглиблення інтернаціоналізації цілком можна говорити про формування глобальної економіки, хоча нині глобалізація виявляється процесом, ще не завершеним як геоekonomічно, так і науково-технологічно й галузево-функціонально [4, с. 31].

Глобальна економіка проявляє себе не лише як нові продуктивні сили, виробничі відносини і спосіб господарювання, але й як домінуюча система управління суспільством, політика і навіть ідеологія розвитку. До того ж, сутність економіки та основні її категорії (вартість, додана вартість, власність, прибуток, рентабельність тощо) змінюються під впливом інтелектуалізації виробництва, що охопила всі сфери життя суспільства.

Економічним аспектам глобалізації притаманні вільна торгівля, вільний рух капіталу, зниження податків на прибуток підприємств, простота переміщення галузей промисловості між різними державами на користь зменшення витрат праці й природних ресурсів. Крім того, розвинені країни та країни, що розвиваються, неухильно зближуються за рівнями заробітних плат, цін на товари і прибутковості підприємств. Зростає число і розмір злиття компаній усередині країн і на транснаціональному рівні, які супроводжуються радикальною реструктуризацією і зменшенням кількості зайнятої робочої сили, поширюється тенденція до аутсорсингу непрофільної діяльності компаній спеціалізованими компаніями. Особливе значення має аутсорсинг і розвинених країн до тих, що розвиваються, який призводить до скорочення зайнятості в розвинених країнах і зростання зайнятості і доходів у країнах, що розвиваються.

Економічні зміни глобального масштабу характеризуються домінуванням фінансового ринку над товарним. Гроші почали робити гроші на законних, фінансово-правових підставах. Але ще важливіше значення, ніж гроші, мають технології, які, зрештою з інформацією, можуть забезпечити виробництво нових товарів і послуг з меншою, ніж раніше, вартістю і створити нові унікальні продукти світового ринку. Унікальність і дешевина — це два найважливіші чинники входження у глобальну економіку.

Таким чином, глобальні проблеми мають яскраво виражений економічний аспект. Вони впливають на обсяги та ефективність іноземних інвестицій, а отже — на структуру відтворення та динаміку економічних процесів у країні.

Євроінтеграційний напрям розвитку української економіки, поступове входження у світову систему розподілу праці, налагодження нових коопераційних зв'язків між українськими підприємствами та їх закордонними партнерами актуалізують питання розвитку інвестиційного співробітництва України з іншими країнами світу. Підґрунтям цього є, з одного боку, нестача власних коштів (достатньо порівняти обсяги ВВП України та країн — основних інвестиційних партнерів України), з другого, бажання економічно розвинених країн через інвестиції у відповідні галузі тих чи тих країн і з урахуванням взаємної зацікавленості створювати відповідні кооперовані виробничі системи й ринки. Відтак, як для України, так і для країн-партнерів першочерговим завданням (крім забезпечення прибуткової діяльності) є збереження діючих і створення нових робочих місць.

Налагодження ефективних партнерських стосунків із країнами-інвесторами ґрунтується на комплексному врахуванні чинних законодавчих норм, кон'юнктурної ситуації, визначальних факторів стимулювання розвитку інвестиційної діяльності, основних напрямів і форм руху інвестиційного капіталу, існуючої зацікавленості й пріоритетності галузей та країн спрямування інвестицій.

Соціально-економічний розвиток обумовлений різношвидкісним нагромадженням капіталу у різних точках світу, що призводить до нерівномірного прогресу окремих елементів системи продуктивних сил і відносин економічної власності в межах сфер і галузей національних економік країн, а також у масштабах світового господарства та його окремих регіонів. Загальна величина іноземного капіталу достатньо велика, що забезпечує гармонізацію інтересів розвинених країн і тих, що розвиваються, стійкий розвиток усієї глобальної системи, досягнення рівноваги між суспільством і природним середовищем, поглиблення поділу праці, ефективніший розподіл ресурсів, їх використання у світовому масштабі та безпосередньо повинно супроводжуватися підвищенням продуктивності праці та життєвого рівня населення. Разом з тим, поглиблення глобалізаційного процесу і певний перехід розвинутих західних країн до розбудови сучасного суспільства викликали нерівномірність розвитку на регіональному, країновому і міжкраїновому рівнях, що проявляється у посиленні суперечностей і напруженості між суспільними прошарка-

ми і групами людей на регіональному, етнічному, клановому та ідеологічному підґрунті. За контекстом цього виникають очевидні, переважно кількісні, відмінності між «центром і регіоном», «північню й півднем», «заходом і сходом» та якісними відмінностями, що характеризують дві сфери людської життєдіяльності: «зона життя», «зона роботи» [11, с. 42—43].

Загалом, слід враховувати, що взаємодія різних країн світу породжує нові тенденції глобалізації економіки, основою яких є створення соціально орієнтованої ринкової економіки. Досягнення європейських стандартів у соціальній сфері: рівня доходу, добробуту структури споживання, зайнятості, фінансування соціальних проектів, мають не лише соціальне, але й економічне значення, оскільки від цього залежить можливість доступу на європейський ринок праці, включення до ринку товарів і послуг, розвиток гуманітарного й інтелектуального капіталів, формування широкого середнього класу, забезпечення міжнародної конкурентоспроможності і включення в глобальну економічну систему.

Як свідчить досвід Польщі, іноземні інвестиції впливають як на поліпшення кількісних ефектів у національній економіці (збільшення експорту, зниження рівня інфляції, зростання внутрішніх інвестицій), так і на виникнення на підприємствах низки якісних ефектів (підвищення кваліфікації, рівня менеджменту, знання іноземних мов тощо). Значні вкладення у розвиток соціальної сфери сприяють розвитку людських ресурсів, зниженню ризику бідності, зменшенню соціальної поляризації у суспільстві, зростанню суспільного попиту, що сприяє економічному зростанню і соціальній стабільності. Так, країни Європейського Союзу мають високі показники людського розвитку — 12 із 15 країн — членів першої двадцятки, і країна з найнижчим його рівнем — Португалія — посідає 28 місце у світі. Україна за цим показником значно відстає і посідає 77 місце порівняно з країнами Євросоюзу [4, с. 501—505].

З початку 1980-х років прямі іноземні інвестиції стали найважливішою відмінною рисою сучасного світового господарства і міжнародних економічних відносин. Сучасні міжнародні інвестиції характеризуються різною інституційною природою, видами та формами, методами й інструментами регулювання на національному, міжнародному й наднаціональному рівнях, багатоплановими мотиваціями інвесторів і реципієнтів. Взагалі вперше видатки на соціальний сектор з'явилися в бюджеті Світового банку (і його структурах МБРР і Міжнародної асоціації розвитку) в 1994 фінансовому році і становили відповідно 130 і 20,6 млн дол. США. Країнам Європи і Середньої Азії було надано 10,9 млн дол. У 1995 р. обсяг позик на соціальні витрати досяг 596,5 млн дол. (МБРР) і 51 млн дол. (МАР). Країнам Європи і Середньої Азії надали кредитів для підтримання соціальної сфери майже у 12 разів більше, ніж попереднього року — 127,5 млн дол. США [12].

Аналіз впливу прямих іноземних інвестицій у різних країнах світу на добробут окремих груп населення виявляє таке:

- виграють: а) іноземні фірми-інвестори; б) робітники приймаючої країни (робочі місця); в) населення приймаючої країни від можливого збільшення соціальних послуг за рахунок податків на доходи від прямих іноземних інвестицій;

- програють: а) робітники країни-інвестора, оскільки прямі іноземні інвестиції означають експорт робочих місць; б) конкуруючі фірми приймаючої країни; в) платники податків країни-інвестора, оскільки прибутки ТНК складніше оподатковувати і уряди або перекладають недоодержану суму податкових надходжень на інших платників, або скорочують фінансовані за рахунок бюджету соціальні програми;

- країна-інвестор у цілому має переваги, оскільки вигоди для інвесторів більші, ніж витрати робочих місць для інших категорій осіб у країні базування;

- приймаюча країна також у цілому має переваги, тому що вигреш для робітників та інших категорій осіб більший, ніж втрати для інвесторів приймаючої країни, змушених конкурувати з фірмами, що мають технологічні, управлінські й інші переваги.

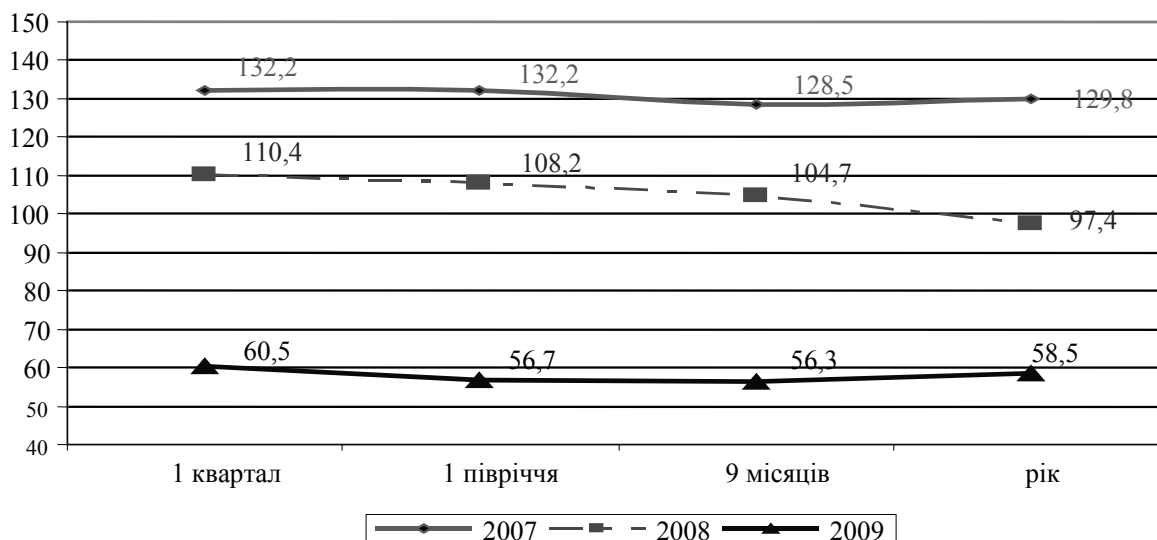
За даними Держкомстату, до 2008 року обсяг інвестицій в основний капітал щороку збільшувався. У 2008 році намітилася тенденція до зменшення обсягу зазначених інвестицій, зокрема, за підсумками року їх обсяг становив 97,4 % обсягу за попередній період. У кризовому 2009 році обсяг інвестицій в основний капітал становив лише 58,5 % обсягу за попередній рік (рис. 1).

На низьку інвестиційну активність у 2008—2009 роках вплинули глобалізаційні процеси, зокрема, світова фінансово-економічна криза.

Динаміка обсягу залучення прямих іноземних інвестицій також не є сталою. Починаючи з 2007 року в Україні спостерігається зниження темпів зростання прямих іноземних інвестицій, що призвело до погіршення міжнародної інвестиційної позиції України. Так, за даними Національного банку, вартість зовнішніх фінансових пасивів України на початок 2008 року

перевищувала вартість активів на 26,7 млрд дол. США, а станом на початок 2010 року зазначений показник становив 39,8 млрд дол. США.

За підрахунками Європейського банку реконструкції та розвитку, кумулятивний показник обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні на початок 2010 року становив 1000 дол. США на душу населення, тоді як у Чехії — 7418 дол. США, Болгарії — 6226, Казахстані — 3706, Польщі — 3155, Румунії — 2350 дол. США [14].

Джерело: складено автором самостійно за даними [13].

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) інвестицій в основний капітал, у % до відповідного періоду попереднього року

За даними Держкомстату, у I півріччі 2010 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1782,8 млн дол. США прямих інвестицій, що становить 66 % від надходжень I півріччя попереднього року. З країн ЄС надійшло 1179,0 млн дол. США (66,1 % загального обсягу), з країн СНД — 418,7 млн дол. США (23,5 %), з інших країн світу — 185,1 млн дол. США (10,4 %). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 534 млн дол. США.

Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці тощо, за I півріччя 2010 р. становив 495,8 млн дол. США, що складає 21 % від рівня відповідного періоду попереднього року.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, унесених в Україну, станом на 1 липня 2010 р. склав 40402,1 млн дол. США, що лише на 0,9 % більше обсягів інвестицій на початок 2010 р. (рис. 2).

Джерело: складено автором самостійно за даними [15].

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в Україну

Галузева структура прямих іноземних інвестицій також не є оптимальною. За даними Держкомстату, станом на 01.07.2010 р. обсяг прямих іноземних інвестицій (наростаючим

підсумком з початку інвестування) у промисловість становив усього 32,3 % обсягу всіх вкладень іноземних інвесторів (13027,6 млн дол. США), що майже дорівнює обсягу вкладень у фінансовий сектор (13010,4 млн дол. США, або 32,2 %). Друге місце за обсягом вкладень розділили діяльність з торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку (4378,4 млн дол. США, або 10,8 %) і операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (4285,9 млн дол. США, або 10,6 %). Третю позицію займає будівництво із часткою вкладень 5,5 % (2228,2 млн дол. США). У діяльність з транспорту та зв'язку інвестовано 1623,7 млн дол. США, що становить 4 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Сільське господарство інвестується незначною мірою — 751,8 млн дол. США (1,9 %) [15].

Несприятливий бізнес-клімат є одним з основних чинників, що негативно впливають на обсяг надходження інвестицій. За результатами рейтингової оцінки, проведеної Всесвітнім банком, Україна займає 142 позицію із 183 країн світу. У зв'язку з фінансово-економічною кризою істотно зменшилися внутрішні джерела надходження інвестицій, а міжнародні фінансові ресурси стали практично недоступними. Через несприятливий інвестиційний імідж країна менш приваблива для міжнародного капіталу в посткризовий період.

Як бачимо, у сучасних умовах очікувати великого припливу іноземного капіталу в Україну не доводиться, бо інвестиційний клімат залишається несприятливим. Основними перешкодами для іноземних інвестицій в Україну є: нестабільне та надмірне державне регулювання; нечітка правова система; мінливість економічного середовища; корупція; великий податковий тягар; проблеми щодо встановлення чітких прав власності; низький рівень доходів громадян; труднощі в спілкуванні з урядом і приватизаційними органами; мінливість політичного середовища; відсутність матеріальної інфраструктури; проблеми виходу на внутрішній і зовнішній ринки та інші.

У зв'язку з цим, велике значення має вдосконалення процесу формування інвестиційної політики держави, що може активізувати залучення іноземних інвестицій у національній економіці у складних глобалізаційних умовах.

На нашу думку, для подальшої активізації іноземного інвестування державі необхідно насамперед розв'язати проблеми макроекономічної стабільності та активізувати дію комплексу важелів регулювання інвестиційної діяльності через: створення нормативно-правових і соціально-економічних основ збільшення необхідних обсягів іноземних інвестицій; дотримання визначених пріоритетів у розвитку національної економіки; формування ефективного механізму публічного контролю за їх виконанням; контроль та інструменти регулювання галузевого розподілу іноземних інвестицій; зважену та обґрунтовану політику щодо встановлення податкових пільг та ін.

Література

1. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.; за ред. О. Г. Білоруса. — К.: КНЕУ, 2001. — 733 с.
2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2 т. / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2006. — Т. 1. — 810 с.; Т. 2. — 590 с.
3. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності: Навчально-методичний посібник / За ред. д.е.н., проф. Д. Г. Лук'яненка. — К.: КНЕУ, 2005.
4. Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей: Монографія / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, В. І. Чужикова. — К.: КНЕУ, 2007. — 544 с.
5. Соколенко С. І. Глобалізація і економіка України. — К.: Логос, 1999. — 568 с.
6. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б. В. Губський та ін. — К.: Україна, 1997. — 237 с.
7. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму. — К.: КНЕУ, 2003. — 357 с.
8. Кузнецов В. «Золотой Миллиард» и остальное человечество // www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra/55574.htm
9. Меняющийся мир и глобализация / Федотова В. Г. — http://www.knogg.net/2004_003.htm
10. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 206 с.
11. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки і сучасний стан / Лібанова Е. М., Власенко Н. С., Власик О.С. та ін. — К., 2002 — 110 с.

12. Ukraine: Poverty Update, World Bank Report No. 39887 — UA, June 2007. (Оновлений звіт про бідність в Україні. Звіт Світового банку № 39887-UA, червень 2007 р.).

13. Основні показники соціально-економічного розвитку України за 2009 р. / Статистична інформація Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>

14. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011—2015 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1900-р / [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

15. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у I півріччі 2010 року / Експрес-випуск Державного комітету статистики України від 16.08.2010 р. № 194 [Електронний ресурс]. — Доступно з: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

Статтю подано до редакції 01.04.11 р.

УДК [167.1:336.71(477)]:336 «4»

О. М. Момот,
доцент кафедри грошового обігу і кредиту,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ТА ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

В статье рассмотрены традиционные проблемы банковской деятельности в Украине, их классификацию. Исследованы изменения и актуальность основных проблем на протяжении 2008—2010 годов, а также влияние на них финансового кризиса.

Ключевые слова: финансовый кризис, проблемы банковской деятельности, риск, риск-менеджмент, ликвидность.

The traditional problems of bank activity in Ukraine and their classification are considered in the article. Changes and actuality of basic problems are investigated during 2008—2010 and also how financial crisis was influenced on them.

Key words: financial crisis, problems of bank activity, risk, risk-management, liquidity.

У статті розглянуто традиційні проблеми банківської діяльності в Україні, їх класифікацію. Досліджено зміни та актуальність основних проблем протягом 2008—2010 років та вплив на них фінансової кризи.

Ключові слова: фінансова криза, проблеми банківської діяльності, ризик, ризик-менеджмент, ліквідність.

Функціонування світової фінансової системи супроводжується процесами глобалізації та інтернаціоналізації, які стали реаліями сьогодення. З часу проголошення незалежності України банківська система стала домінуючою ланкою фінансово-кредитної системи країни [7]. За таких умов постає необхідність перегляду та вдосконалення кількісного та якісного надання банківських послуг, механізму їх здійснення, реалізації системи ризик-менеджменту у банках тощо. В той же час світова економіка в цілому та українська зокрема переживають наслідки фінансової кризи. І з цієї позиції важливим є ідентифікація та класифікація проблем банківської діяльності післякризового періоду.

Питання становлення, формування і розвитку банківської системи України, аналізу проблем банківської діяльності розглядалися у працях І. Аванесової, О. Барановського, О. Васюренка, О. Дзюблюка, Т. Клименка, І. Лютого, В. Міщенко, В. Стельмаха, С. Шумської та інших науковців. У той же час аналіз і класифікація проблем банківської діяльності, які виникли в період 2008—2010 років потребують додаткових досліджень.

Метою даної статті є виявлення проблем банківської діяльності в післякризовий період шляхом аналізу змін, що відбулися в банківській системі України в період 2008—2010 років.

Розглядаючи проблеми банківської діяльності з точки зору їх класифікації, вартим уваги є підхід А. Тодосейчука, який виділяє дві групи проблем банків: зовнішні та внутрішні [6].

До зовнішніх проблем, які були характерні для комерційних банків до кінця 2008 року, необхідно віднести такі: